

Mazowiecki Kurator Oświaty
Al. Jerozolimskie 32, 00-024 Warszawa

Edukacja obronna

realizacja podstawy programowej Edukacji dla bezpieczeństwa

Warszawa, 15 marca 2023 r.

MAZOWIECKIE SAMORZĄDOWE
CENTRUM DOSKONALENIA NAUCZYCIELI

Kilka słów wstępu...

Edukacja dla bezpieczeństwa to przedmiot znany uczniom już od kilku lat, jednak w tym roku przechodzi on pewne przeobrażenia, o których warto wiedzieć.

Na czym polega przedmiot Edukacja dla bezpieczeństwa i co się robi na EDB?

Edukacja dla bezpieczeństwa, jak czytamy
w rozporządzeniu MEiN:

*„Edukacja dla bezpieczeństwa służy przygotowaniu uczniów do właściwego zachowania i odpowiednich reakcji w sytuacjach stwarzających **zagrożenie dla zdrowia i życia oraz w stanach nadzwyczajnych.**”*

Ile godzin edukacji dla bezpieczeństwa w ramowych planach nauczania?

Uczniowie szkół podstawowych i szkół ponadpodstawowych (liceum ogólnokształcącego, technikum i branżowej szkoły I stopnia) mają w programie obowiązkową jedną godzinę lekcji EDB tygodniowo.

Od której klasy jest Edukacja dla bezpieczeństwa?

Przedmiot realizowany jest w klasie VIII szkoły podstawowej oraz w klasie I szkół ponadpodstawowych (liceum ogólnokształcącym, technikum i branżowej szkole I stopnia).

Kto może nauczać Edukacji dla bezpieczeństwa?

- **Nauczyciel, który ma uczyć EDB** w szkole podstawowej powinien mieć ukończone co najmniej studia I stopnia (licencjat) oraz studia podyplomowe z nauczania tego przedmiotu.
- W szkole ponadpodstawowej: 1) studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, na kierunku (specjalności) zgodnym z nauczaniem przedmiotem „edukacja dla bezpieczeństwa” lub 2) studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, na kierunku, którego efekty uczenia się, o których mowa w ustawie z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji, w zakresie wiedzy i umiejętności obejmują treści nauczanego przedmiotu lub prowadzonych zajęć, wskazane w podstawie programowej dla tego przedmiotu na odpowiednim etapie edukacyjnym, lub studia drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, na kierunku (specjalności) innym niż wymieniony w pkt 1) i 2), i studia podyplomowe w zakresie nauczanego przedmiotu lub prowadzonych zajęć
- Oprócz tego obowiązkowo musi posiadać przygotowanie pedagogiczne.
- Ze względu na charakter przedmiotu nauczyciel **Edukacji dla bezpieczeństwa** musi mieć ukończone szkolenie w zakresie udzielania pierwszej pomocy potwierdzone stosownym zaświadczeniem (ważne 5 lat).
- **Ocenianie na zajęciach Edukacji dla bezpieczeństwa...**
- Jak każdy przedmiot obowiązkowy EDB jest przedmiotem, który podlega ocenianiu. Na zajęciach stosowane są oceny w skali od 1 do 6 – tak, jak na innych przedmiotach obowiązkowych. Nauczyciel może oceniać: dłuższe wypowiedzi ustne, wypowiedzi pisemne (kartkówki, sprawdziany), inscenizacje, krótkie wypowiedzi na lekcji, prace domowe, zeszyt przedmiotowy i prace dodatkowe.

Od 1 września 2022 r.

Kształcenie postaw obronnych w ramach edukacji dla bezpieczeństwa ma służyć przygotowaniu uczniów do podejmowania działań w stanach nadzwyczajnych i ma charakter interdyscyplinarny, nastawiony na adekwatne działanie oraz sprawne radzenie sobie poszczególnych jednostek w sytuacjach określonych zagrożeń.

Głównym celem zajęć z edukacji dla bezpieczeństwa jest - po pierwsze: przekazanie uczniom wiedzy zarówno na temat zagrożeń dnia codziennego, jak również o zagrożeniach w stanach niecodziennych/nadzwyczajnych. Po drugie: wykształcenie w nich praktycznych umiejętności w tym aspekcie.

PRIORYTETY ...

- Jedną z najważniejszych umiejętności zdobywanych w szkole **jest umiejętność udzielania pierwszej pomocy**. Dlatego na wczesnym etapie edukacji wprowadza się **zagadnienia związane z ochroną zdrowia i życia, w tym**

- ocenę bezpieczeństwa miejsca zdarzenia;
- rozpoznanie potencjalnego zagrożenia życia na podstawie prostych objawów;
- skuteczne wezwanie pomocy;
- podejmowanie wstępnych czynności ratujących życie.

Co zmieniono/zastąpiono?

- Wprowadzone zmiany zgodnie z uzasadnieniem rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki zmieniającego rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej:
- **Dział I. Bezpieczeństwo państwa, który został uzupełniony o pkt 4 dotyczący misji Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, ich roli, podstawowych zadań w systemie obronności państwa oraz struktury organizacyjnej i uzbrojenia;**
- 2) **Dział III. Podstawy pierwszej pomocy, w którym:**
 - a) pkt 13 lit. f - **uzupełniono o pojęcia: skręcenie i zwichnięcie;**
 - b) dodano pkt 15 - **dotyczący znajomości zasad pierwszej pomocy w sytuacji wystąpienia zagrożenia z użyciem broni konwencjonalnej;**
- 3) **Dział IV - Edukacja zdrowotna został zastąpiony działem Kształtowanie postaw obronnych, który obejmuje wymagania z zakresu:**
 - 1) **terenoznawstwa;**
 - 2) **cyberbezpieczeństwa;**
 - 3) **przygotowania do szkolenia strzeleckiego.**

Szkoły ponadpodstawowe – kształcenie postaw obronnych

Wprowadzone zmiany w Dziale IV - zgodnie z uzasadnieniem rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki zmieniającego rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego, jak zauważamy

dotyczą szkoły ponadpodstawowej i obejmują trzy główne wymagania dotyczące:

- 1) reagowania w sytuacji zagrożenia działaniami wojennymi;
- 2) cyberbezpieczeństwa w wymiarze wojskowym;
- 3) szkolenia strzeleckiego.

Edukacja dla bezpieczeństwa – podstawa programowa.

Edukacja dla bezpieczeństwa, zgodnie z zapisami w rozporządzeniu MEiN, **służy przygotowaniu uczniów do właściwego zachowania i odpowiednich reakcji w codziennych sytuacjach stwarzających zagrożenie dla zdrowia i życia oraz w stanach nadzwyczajnych.**

W trakcie nauki **EDB** uczniowie poznają **zasady udzielania pierwszej pomocy, orientację w terenie, survival oraz zdobywają wiedzę na temat bezpieczeństwa państwa. Następnie zdobywają praktyczne umiejętności w tych obszarach.**

Od września 2022 r. doszedł nowy zakres, dotyczący edukacji obronnej.

Wstępem do realizacji wyżej wymienionych zadań w szkole ponadpodstawowej - są zajęcia, które uczniowie rozpoczynają w klasach ósmych szkoły podstawowej.

"Aktualnie cele kształcenia przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa w szkole podstawowej obejmują: **rozumienie istoty bezpieczeństwa państwa; przygotowanie uczniów do działań w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń (katastrof i wypadków masowych); kształtowanie umiejętności z zakresu podstaw pierwszej pomocy; kształtowanie postaw indywidualnych i społecznych sprzyjających zdrowiu.**"
– Tak zapisano w uzasadnieniu rozporządzenia MEiN.

Edukacja dla bezpieczeństwa - podstawa programowa.

Reasumując - Edukacja dla bezpieczeństwa służy przygotowaniu uczniów do właściwego zachowania i odpowiednich reakcji w sytuacjach stwarzających zagrożenie dla zdrowia i życia oraz w sytuacjach codziennych i nadzwyczajnych.

Przedmiot obejmuje treści kształcenia z zakresu bezpieczeństwa państwa, treści dotyczące organizacji działań ratowniczych, pierwszej pomocy oraz edukacji obronnej.

Jedną z najważniejszych umiejętności zdobywanych w szkole jest umiejętność udzielania pierwszej pomocy.

Już na wczesnym etapie edukacji należy wprowadzić zagadnienia związane z ochroną zdrowia i życia: **ocenę bezpieczeństwa miejsca zdarzenia, rozpoznanie potencjalnego zagrożenia życia na podstawie prostych objawów, skuteczne wezwanie pomocy, podejmowanie wstępnych czynności ratujących życie.**

Kształcenie w ramach przygotowania do działania w stanach nadzwyczajnych ma charakter interdyscyplinarny, nastawiony na skuteczne działanie i radzenie sobie w sytuacjach określonych zagrożeń, czyli konieczne jest **przekazanie uczniom wiedzy o zagrożeniach dnia codziennego i w stanach nadzwyczajnych oraz wykształcenie w nich praktycznych umiejętności w tym zakresie.**

Edukacja dla bezpieczeństwa — to przedmiot, który w pewnym sensie zastąpił poprzednio wykładane zajęcia z **Przysposobienia obronnego**. Zakres zagadnień poruszany podczas lekcji jest podobny, jednak program nauczania został przekształcony, a same treści zostały uaktualnione i dostosowane do realiów dnia dzisiejszego.

W związku z tym zwiększyło się zapotrzebowanie na nauczycieli, którzy posiadają **odpowiednie kompetencje**, niezbędne do nauczania tego przedmiotu.

Obszar zagadnień nauczanych na EDB

Edukacja dla bezpieczeństwa obejmuje szeroki zakres tematów, które należy zrealizować w ramach nauczania tego przedmiotu.

Głównie dotyczą one bezpieczeństwa państwa oraz ludności cywilnej, na co składają się takie elementy, jak:

- geopolityczne uwarunkowania bezpieczeństwa Polski ze względu na jej położenie,
- działania w sytuacjach nadzwyczajnych, takich jak katastrofy czy wypadki, konflikty zbrojne,
- organizowanie i udzielanie pierwszej pomocy,
- działania prozdrowotne.

Celem nauczania EDB jest również **kształtowanie wśród młodzieży poczucia patriotyzmu oraz odpowiedzialności za dziedzictwo narodowe**.

Tym samym buduje się chęć i postawę do działań ochronnych na rzecz własnego kraju oraz społeczności, która go tworzy.

Kluczowe zmiany od 1 września 2022 r.

Od 1 września 2022 r. obowiązuje w szkołach ponadpodstawowych obowiązuje **zmodyfikowana podstawa programowa**, która została **poszerzona o nowe treści dotyczące:**

- **obronności państwa,**
- **nabycia umiejętności strzelectwa,**
- **przygotowania uczniów do radzenia sobie z zagrożeniami wywołanymi działaniami wojennymi,**
- **podstaw ratownictwa.**

Podstawa prawna:

Dz.U. 2022 poz. 1705

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z 1 sierpnia 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2022 r. poz. 1705).

Podstawa prawna:

DZIENNIK USTAW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 16 sierpnia 2022 r.

Poz. 1705

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI I NAUKI 1) z dnia 1 sierpnia 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia

Na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 1 lit. c, d i g ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082 oraz z 2022 r. poz. 655, 1079, 1116, 1383 i 1700) zarządza się, co następuje:

§ 1. W rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz. U. poz. 467, z 2020 r. poz. 1248, z 2021 r. poz. 1537 oraz z 2022 r. poz. 622) wprowadza się następujące zmiany:

w załączniku nr 1:

część zatytułowana „Edukacja dla bezpieczeństwa” otrzymuje brzmienie:

Przedmiot przygotowuje uczniów teoretycznie i praktycznie do właściwego zachowania się oraz odpowiednich reakcji w sytuacjach trudnych i kryzysowych, stwarzających zagrożenie dla zdrowia i życia. Przedmiot obejmuje treści kształcenia z zakresu bezpieczeństwa państwa oraz treści dotyczące organizacji działań ratowniczych,

pierwszej pomocy i **edukacji obronnej.**

EDUKACJA DLA BEZPIECZEŃSTWA ZAKRES PODSTAWOWY

Cele kształcenia – wymagania ogólne

- I. Bezpieczeństwo państwa.
- II. Przygotowanie do działań ratowniczych w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń (wypadków masowych i katastrof).
- III. Podstawy pierwszej pomocy.
- IV. Edukacja obronna.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Bezpieczeństwo państwa.

Uczeń:

- 1) identyfikuje wyzwania dla bezpieczeństwa indywidualnego i zbiorowego, kategoryzuje je, przypisuje im właściwe znaczenie w kontekście bezpieczeństwa lokalnego i bezpieczeństwa całego państwa;
- 2) zna i wymienia zadania parlamentu, prezydenta, Rady Ministrów w dziedzinie obronności oraz elementy systemu obronnego państwa;
- 3) omawia zadania, struktury organizacyjne oraz podstawowe uzbrojenie i wyposażenie Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) rozumie istotę oraz zna elementy składowe systemu bezpieczeństwa, jego poszczególne instytucje, charakter związków między nimi;
- 5) zna i określa zakres działania wybranych organizacji proobronnych, które zostały zdefiniowane w ustawie z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz. U. poz. 655 i 974), zwanych dalej „organizacjami proobronnymi”;
- 6) zna i wymienia nazwy formacji mundurowych układu pozamilitarnego państwa oraz wyjaśnia rolę i zadania tych służb w systemie bezpieczeństwa państwa;
- 7) wymienia i uzasadnia geopolityczne, militarne i gospodarcze aspekty bezpieczeństwa państwa;
- 8) zna i rozumie rolę świadczeń obywateli na rzecz obronności oraz zadań i kompetencji władz państwowych i samorządowych w tym zakresie;

EDUKACJA DLA BEZPIECZEŃSTWA ZAKRES PODSTAWOWY

- 9) rozróżnia zagrożenia czasu pokoju i czasu wojny;
- 10) podaje przykłady zarządzeń, jakie mogą wydać władze w związku z kryzysem;
- 11) orientuje się w podstawowych zasadach zarządzania kryzysowego i rozumie jego istotę; wyjaśnia znaczenie pojęć siatki bezpieczeństwa i infrastruktury krytycznej;
- 12) stosując właściwą terminologię, dokonuje analizy wybranych zjawisk społecznych (stany nadzwyczajne);
- 13) w zakresie zagrożenia terrorystycznego wyjaśnia pojęcie terroryzmu; wymienia przykłady skutków użycia środków biologicznych, chemicznych i wybuchowych oraz omawia zasady zachowania się w przypadku zdarzeń terrorystycznych (np. w razie wtargnięcia uzbrojonej osoby do szkoły, centrum handlowego);
- 14) wyjaśnia znaczenie cyberprzemocy, zna procedury postępowania w przypadku jej wystąpienia, wskazuje niewłaściwe zachowania dotyczące cyberprzemocy i wie, jaka powinna być na nie właściwa reakcja;
- 15) wyjaśnia znaczenie cyberzagrożeń w wymiarze cywilnym i potrafi je rozpoznać oraz zna procedury postępowania w przypadku ich wystąpienia.

II. Przygotowanie do działań ratowniczych w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń (wypadków masowych i katastrof).

1. Ochrona ludności i obrona cywilna.

Uczeń:

- 1) wyjaśnia podstawowe zasady międzynarodowego prawa humanitarnego oraz wymienia podstawowe dokumenty ONZ regulujące funkcjonowanie obrony cywilnej w świecie;
- 2) omawia podstawy prawne funkcjonowania obrony cywilnej w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 3) wyjaśnia rolę i zasady funkcjonowania Państwowej Straży Pożarnej oraz Państwowego Ratownictwa Medycznego;
- 4) wymienia i charakteryzuje ochotnicze służby i podmioty ratownicze, takie jak: ochotnicze straże pożarne, Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe;
- 5) opisuje obowiązki pieszego i kierowcy w zakresie zachowania się na drodze w momencie przejazdu karetki pogotowia lub innego pojazdu z włączonymi sygnałami uprzywilejowania;
- 6) identyfikuje obiekty opatrzone międzynarodowymi znakami ochrony dóbr kultury;

EDUKACJA DLA BEZPIECZEŃSTWA ZAKRES PODSTAWOWY

- 7) rozpoznaje zagrożenia i ich źródła; zna zasady postępowania podczas pożaru, wypadku komunikacyjnego, w czasie zagrożenia powodzią, w przypadku katastrofy budowlanej, wycieku gazu z instalacji w budynku mieszkalnym, odnalezienia niewypału lub niewybuchu, zagrożenia lawiną, intensywnej śnieżycy;
- 8) przedstawia typowe zagrożenia zdrowia i życia podczas powodzi, pożaru lub innych klęsk żywiołowych;
- 9) wyjaśnia zasady postępowania w przypadku awarii instalacji chemicznej, środka transportu lub rozszczelnienia zbiorników z substancjami toksycznymi oraz zna możliwości wykorzystania środków podręcznych i masek przeciwgazowych do ochrony ludzi przed szkodliwym wykorzystaniem toksycznych środków przemysłowych oraz bojowych środków trujących;
- 10) omawia zasady ewakuacji ludności i zwierząt z terenów zagrożonych;
- 11) wyjaśnia zasady zaopatrzenia ludności ewakuowanej w wodę i żywność;
- 12) charakteryzuje zagrożenia pożarowe w domu, w szkole i w najbliższej okolicy; wymienia rodzaje i zasady użycia podręcznego sprzętu gaśniczego oraz potrafi dobrać odpowiedni rodzaj środka gaśniczego w zależności od rodzaju pożaru (np. płonąca patelnia, komputer);
- 13) wyznacza strefę bezpieczeństwa w sytuacji zagrożenia;
- 14) uzasadnia potrzebę przeciwdziałania panice.

2. Źródła promieniowania jądrowego i jego skutki.

Uczeń:

- 1) wymienia rodzaje znaków substancji toksycznych i miejsca ich eksponowania;
- 2) rozpoznaje znaki substancji toksycznych na pojazdach i budowlach;
- 3) omawia wpływ środków promieniotwórczych na ludzi, zwierzęta, żywność i wodę oraz wie, jakie materiały można wykorzystywać jako zastępcze środki ochrony dróg oddechowych i skóry;

EDUKACJA DLA BEZPIECZEŃSTWA ZAKRES PODSTAWOWY

- 4) wymienia sposoby zabezpieczenia żywności i wody przed skażeniami;
- 5) potrafi omówić sposób użycia indywidualnego pakietu przeciwochemicznego, a także indywidualnego pakietu radioochronnego;
- 6) wyjaśnia znaczenie pojęć odkażania, dezaktywacji, dezynfekcji, deratyzacji;
- 7) wyjaśnia, na czym polegają zabiegi specjalne i sanitarne.

3. Ostrzeganie ludności o zagrożeniach, alarmowanie.

- Uczeń:
- 1) definiuje i rozpoznaje rodzaje alarmów i sygnałów alarmowych;
 - 2) charakteryzuje zasady zachowania się ludności oraz zna miejsca ukrycia się po ogłoszeniu poszczególnych alarmów;
 - 3) omawia zasady ewakuacji ludności i środków materiałowych;
 - 4) wskazuje drogi ewakuacji w szkole;
 - 5) potrafi zainstalować w telefonie komórkowym dostępny w miejscu swojego zamieszkania system ostrzegania o lokalnych zagrożeniach.

III. Podstawy pierwszej pomocy.

- Uczeń:
- 1) opisuje rolę układu oddychania, układu krążenia i układu nerwowego dla prawidłowego funkcjonowania organizmu; rozumie, jakie są następstwa zaburzeń czynności tych układów;
 - 2) podaje definicję, wymienia cele i zadania pierwszej pomocy; wymienia działania wchodzące w zakres pierwszej pomocy;
 - 3) rozumie znaczenie podejmowania działań z zakresu udzielania pierwszej pomocy przez świadka zdarzenia oraz przedstawia jego rolę;
 - 4) zna zasady bezpiecznego postępowania w miejscu zdarzenia, w tym:
 - a) unikania narażania własnego zdrowia,
 - b) oceniania własnych możliwości,
 - c) rozpoznawania potencjalnych źródeł zagrożenia w kontakcie z poszkodowanym,
 - d) wskazywania sposobu zabezpieczenia się przed zakażeniem w kontakcie z krwią i płynami [ustrojowymi](#), [stosowania uniwersalnych środków ochrony osobistej](#);

EDUKACJA DLA BEZPIECZEŃSTWA ZAKRES PODSTAWOWY...

- 5) podaje przykłady zagrożeń w środowisku domowym, ulicznym, wodnym, w przestrzeniach podziemnych, w lasach;
- 6) przedstawia metody zapewnienia bezpieczeństwa własnego, osoby poszkodowanej i otoczenia w sytuacjach symulowanych podczas zajęć;
- 7) potrafi rozpoznać osobę w stanie zagrożenia życia:
 - a) wyjaśnia pojęcie stanu zagrożenia życia,
 - b) wskazuje przyczyny i okoliczności prowadzące do szybkiego pogorszenia stanu zdrowia lub zagrożenia życia,
 - c) wyjaśnia rolę układu nerwowego, układu krążenia i układu oddechowego w utrzymywaniu podstawowych funkcji życiowych;
- 8) wie, jak prawidłowo wezwać pomoc:
 - a) wymienia nazwy służb ratunkowych i podaje ich numery alarmowe,
 - b) wskazuje, kiedy wezwać pomoc i w jaki sposób przekazać informacje o zdarzeniu;
- 9) podaje przykład aplikacji na telefon komórkowy wspierającej udzielanie pierwszej pomocy;
- 10) zna wyposażenie apteczki pierwszej pomocy; wymienia przedmioty, które powinny znaleźć się w apteczce np. domowej, samochodowej;
- 11) zna zasady postępowania z osobą nieprzytomną:
 - a) wymienia objawy utraty przytomności,
 - b) ocenia przytomność poszkodowanego,
 - c) ocenia czynność oddychania u osoby nieprzytomnej (trzema zmysłami przez okres do 10 sekund),
 - d) wyjaśnia mechanizm niedrożności dróg oddechowych u osoby nieprzytomnej,
 - e) udrażnia drogi oddechowe rękoczynem czoło – żuchwa,
 - f) układa osobę nieprzytomną w pozycji bocznej bezpiecznej,
 - g) zapewnia osobie nieprzytomnej komfort termiczny,
 - h) systematycznie ponawia ocenę oddychania u osoby nieprzytomnej;

EDUKACJA DLA BEZPIECZEŃSTWA ZAKRES PODSTAWOWY...

12) zna i wykonuje podstawowe czynności resuscytacji krążeniowo-oddechowej:

- a) wyjaśnia pojęcie nagłego zatrzymania krążenia i wymienia jego oznaki,
- b) podaje przykłady zdarzeń, w których dochodzi do nagłego zatrzymania krążenia,
- c) opisuje algorytm podstawowych czynności resuscytacyjnych u osoby dorosłej,
- d) wymienia warunki i czynniki zapewniające resuscytację wysokiej jakości,
- e) omawia uniwersalny algorytm w nagłym zatrzymaniu krążenia,
- f) wykonuje na manekinie uciski klatki piersiowej i sztuczne oddychanie samodzielnie i we współpracy z drugą osobą,
- g) opisuje zastosowanie automatycznego defibrylatora zewnętrznego (AED) oraz wskazuje na jego znaczenie dla zwiększenia skuteczności akcji resuscytacyjnej; zna algorytm podstawowych czynności resuscytacyjnych z użyciem AED,
- h) przedstawia sytuacje, w których można prowadzić resuscytację z wyłącznym uciskaniem klatki piersiowej;

13) wykonuje podstawowe czynności pierwszej pomocy w zadławieniu:

- a) wyjaśnia pojęcie i mechanizm zadławienia,
- b) omawia schemat postępowania w przypadku zadławienia,
- c) wykonuje na manekinie rękoczynny ratunkowy w przypadku zadławienia,
- d) wymienia przykłady działań zapobiegających zadławieniu u małych dzieci;

EDUKACJA DLA BEZPIECZEŃSTWA ZAKRES PODSTAWOWY...

14) zna zasady pierwszej pomocy w urazach kończyn:

- a) wymienia objawy związane z najczęstszymi obrażeniami narządu ruchu,
- b) opisuje metody udzielania pierwszej pomocy w urazach kończyn,
- c) wyjaśnia cel doraźnego unieruchomienia kończyny (ograniczenie ruchu, zmniejszenie bólu, ograniczenie ryzyka pogłębienia urazu, umożliwienie bezpiecznego transportu),
- d) zna i stosuje zasady unieruchomienia złamań kości długich i stawów (zasada Potta),
- e) wykonuje opatrunek osłaniający na ranę w obrębie kończyny oraz opatrunek uciskowy,
- f) w sytuacjach symulowanych prawidłowo unieruchamia kończynę po urazie w zastanej pozycji, wykorzystuje dostępny sprzęt do unieruchomienia złamanej kończyny,
- g) wymienia sytuacje, w których może dojść do urazów kręgosłupa,
- h) opisuje przykłady powikłań wynikających z urazu kręgosłupa,
- i) przedstawia metody przenoszenia poszkodowanych z urazem kręgosłupa,
- j) wymienia przykłady zapobiegania urazom w sporcie, w domu, w pracy;

15) rozumie, na czym polega udzielanie pierwszej pomocy w oparzeniach:

- a) wyjaśnia pojęcie oparzenia, wymienia przyczyny i rodzaje oparzeń,
- b) omawia zasady postępowania w przypadku oparzenia termicznego,
- c) demonstruje metodę chłodzenia w przypadku oparzenia kończyny,
- d) wymienia przykłady zapobiegania oparzeniom, ze szczególnym uwzględnieniem małych dzieci i środowiska domowego;

EDUKACJA DLA BEZPIECZEŃSTWA ZAKRES PODSTAWOWY...

16) rozumie, na czym polega udzielenie pierwszej pomocy we wstrząsie:

- a) zna najważniejsze przyczyny wstrząsu, wymienia zagrożenia z niego wynikające,
- b) stosuje zasady postępowania przeciwwstrząsowego (ułożenie, ochrona przed wychłodzeniem, wsparcie psychiczne poszkodowanego);

17) rozumie, na czym polega udzielenie pierwszej pomocy osobie podtopionej:

- a) opisuje sytuacje, w jakich dochodzi do tonięcia, wyjaśnia zagrożenia związane z wodą,
- b) wyjaśnia różnicę między podtopieniem a utonięciem,
- c) odtwarza etapy pomocy w podtopieniach; w sytuacji symulowanej podejmuje czynności pierwszej pomocy po wydobyciu poszkodowanego z wody (pozycja bezpieczna, zapobieganie zachłyśnięciu i wychłodzeniu),
- d) wyjaśnia, jak zapobiegać tonięciu i wypadkom w akwenach;

EDUKACJA DLA BEZPIECZEŃSTWA ZAKRES PODSTAWOWY...

18) rozumie, na czym polega udzielenie pierwszej pomocy w zatruciach:

- a) omawia zatrucie tlenkiem węgla (czadem), lekami lub środkami odurzającymi; wymienia ich objawy,
- b) opisuje zasady bezpieczeństwa w pomieszczeniach skażonych tlenkiem węgla, gazami toksycznymi,
- c) w sytuacji symulowanej podejmuje prawidłowe działania wobec osoby podejrzanej o zatrucie;

19) zna zasady pierwszej pomocy w sytuacji wystąpienia zagrożenia z użyciem broni konwencjonalnej:

- a) zna definicję masywnego krwotoku,
- b) stosuje stazę taktyczną,
- c) umie zatamować krwotok za pomocą opaski improwizowanej,
- d) potrafi zatamować krwotok przy użyciu opatrunku uciskowego, potrafi zatamować krwotok z trudno dostępnych miejsc: pachy, pachwiny, szyi,
- e) zna zasady zachowania się w sytuacji zagrożenia (zasada „uciekaj, schowaj się, walcz”).

IV. Edukacja obronna.

1. Reagowanie w sytuacji zagrożenia działaniami wojennymi.

Uczeń:

- 1) zna ograniczenia organizmu ludzkiego związane z brakiem snu, wody i pożywienia oraz wpływem czynników atmosferycznych na możliwości przetrwania;
- 2) potrafi wyjaśnić zjawisko paniki oraz omawia sposoby jej przeciwdziałania;
- 3) zna środki podręczne do zwiększenia szans przetrwania i rozumie, jak je wykorzystywać;
- 4) zna możliwości pozyskiwania wody i pożywienia występujących w środowisku naturalnym..

IV. Edukacja obronna.

2. Cyberbezpieczeństwo w wymiarze wojskowym.

Uczeń:

- 1) zna zasady identyfikacji podstawowych zagrożeń cyberbezpieczeństwa;
- 2) zna i rozumie wybrane definicje cyberbezpieczeństwa zawarte w ustawie z dnia 5 lipca 2018 r. o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa oraz dokumentach NATO; (Dz. U. z 2020 r. poz. 1369, z 2021 r. poz. 2333 i 2445 oraz z 2022 r. poz. 655)
- 3) potrafi określić podział ról w czasie współdziałania układu militarnego z podmiotami układu pozamilitarnego
- 4) potrafi odbierać ze zrozumieniem, tworzyć i przedstawiać złożone wypowiedzi dotyczące roli i miejsca cyberbezpieczeństwa militarnego w systemie cyberbezpieczeństwa państwa.

3. Szkolenie strzeleckie.

Uczeń:

- 1) zna zasady składania i rozkładania broni;
- 2) potrafi wykonać strzelanie z wykorzystaniem: broni kulowej, pneumatycznej, replik broni strzeleckiej (ASG), strzelnic wirtualnych albo laserowych.

Warunki i sposób realizacji...

Jeżeli szkoła nie dysponuje pracownią przeznaczoną do realizacji przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa, w klasie, w której są realizowane zajęcia, powinny być zagwarantowane wymienione elementy bazowe.

Osiągnięcie przez uczniów umiejętności praktycznego udzielania pierwszej pomocy wymaga realizacji zajęć w blokach po dwie godziny lekcyjne.

W celu zapewnienia efektywnej nauki przedmiotu **klasę należy podzielić na grupy o liczebności nie większej niż 15 uczniów**, w szczególności podczas ćwiczeń z resuscytacji krążeniowo-oddechowej, postępowania z osobą nieprzytomną oraz opatrywania ran, złamań i krwotoków.

Ćwiczenia na manekinach szkoleniowych wymagają zapewnienia uniwersalnych warunków i środków higieny i dezynfekcji (mycie rąk, wymiana worków oddechowych w manekinach, używanie środka odkażającego i maseczek).

Ze względów bezpieczeństwa **uczniowie nie mogą wykonywać ćwiczeń, które mogłyby spowodować przeciążenie kręgosłupa.**

Dlatego **niedozwolone jest podczas zajęć ćwiczenie dźwigania poszkodowanych** w ramach doraźnej ewakuacji z miejsca zdarzenia.

Osiągnięcie przez uczniów umiejętności składania i rozkładania broni, jak również prowadzenie zajęć ze strzelectwa powinno być realizowane przy użyciu różnego rodzaju broni.

Wymaga to współpracy z jednostkami wojskowymi lub organizacjami proobronnymi.

Warunki i sposób realizacji...

Zajęcia mogą być realizowane przy użyciu środków własnych szkoły, **jak również przez wykorzystanie strzelnic, strzelnic wirtualnych i laserowych znajdujących się w posiadaniu jednostek samorządu terytorialnego oraz innych podmiotów.**

Należy uwrażliwić uczniów na cyberprzestępstwo, w tym cyberprzestępstwo militarne, przez odwołanie do wybranych aktów prawnych. Nauczyciel powinien też zachęcać uczniów do poszerzania wiedzy w zakresie cyberbezpieczeństwa.

Lekcje w szkole powinny być uzupełniane innymi formami zajęć, wśród których wymienić można:

- 1) wizyty w instytucjach państwa, centrum zarządzania kryzysowego, straży pożarnej, Policji, stacjach pogotowia ratunkowego, jednostkach wojskowych czy organizacjach proobronnych;
- 2) specjalistyczne obozy szkoleniowo-wypoczynkowe realizowane podczas ferii letnich lub krótsze, kilkudniowe kursy;
- 3) wycieczki;
- 4) zajęcia plenerowe;
- 5) tworzenie wystaw prac własnych, klasowych i szkolnych, promujących właściwe zachowania w razie zagrożeń;
- 6) zwiedzanie wystaw powiązanych z treściami przedmiotu;
- 7) spotkania (np. udział w zajęciach), prelekcje, wykłady z pracownikami kluczowych instytucji bezpieczeństwa – Policji, Państwowej Straży Pożarnej i Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz pracownikami straży miejskiej, pogotowia, kombatantami;
- 8) udział w konkursach, których zakres jest zgodny bądź zbieżny z problematyką przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa.

Warunki i sposób realizacji...

Wskazane jest nawiązywanie współpracy między szkołami a lokalnymi jednostkami Policji, Państwową Strażą Pożarną, ośrodkami szkolenia, jednostkami wojskowymi i organizacjami proobronnymi, zarówno we wspomnianym zakresie prowadzenia zajęć, jak i udostępnianiu specjalistycznego sprzętu czy pomocy dydaktycznych.

Ważne znaczenie w rozwoju ma też wychowanie mające na celu **kształtowanie postawy patriotycznej oraz poczucia odpowiedzialności za dorobek minionych pokoleń.**

Trwający proces globalizacyjny we wszystkich obszarach życia generuje nowe problemy, zagrożenia, nakłania do stawiania pytań.

Nauczyciel powinien stwarzać warunki sprzyjające swobodnej wymianie myśli i poglądów, dbając przy tym o zachowanie niezbędnej dyscypliny i porządek zajęć.

Warunki bazowe do realizacji programu: pracownia lub klasa do prowadzenia zajęć z przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa o wielkości umożliwiającej aranżację do ćwiczeń praktycznych.

Wskazane jest zaplecze lub zabezpieczone miejsce umożliwiające przechowywanie pomocy dydaktycznych, podstawowych materiałów i przyborów nauczyciela niezbędnych do prowadzenia zajęć oraz ewentualnych prac uczniów.

Szkoła powinna posiadać sprzęt audiowizualny i prezentacyjny (komputer, rzutnik zamontowany na stałe lub przenośny), dostęp do internetu.

Jeżeli szkoła nie dysponuje pracownią przeznaczoną do realizacji przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa, w klasie, w której realizowane są zajęcia, powinny być zagwarantowane wymienione elementy bazowe.”,

Szkolenie strzeleckie – realizacja

- Uczeń: 1) zna zasady składania i rozkładania broni; 2) potrafi wykonać strzelanie z wykorzystaniem: broni kulowej, pneumatycznej, replik broni strzeleckiej (ASG), strzelnic wirtualnych albo laserowych. Podstawa programowa **IV.3.1 IV.3.2**

<p>3. Szkolenie strzeleckie</p> <p>3 h</p>	<ul style="list-style-type: none">• Zasady składania i rozkładania broni• Wykonanie strzelania z użyciem broni:<ul style="list-style-type: none">- kulowej- pneumatycznej- replik ASG,- przy wykorzystaniu strzelnic wirtualnych albo laserowych	<ul style="list-style-type: none">• zachowuje elementarne zasady bezpieczeństwa podczas posługiwania się bronią lub jej repliką (BOLS)• wyjaśnia znaczenie pojęć: całkowita i częściowa rozbiórka broni• wskazuje i nazywa podstawowe części konstrukcyjne broni (krótkiej, długiej)• dokonuje częściowej rozbiórki broni, zachowując odpowiednią kolejność odłączania poszczególnych elementów konstrukcyjnych udostępnionego egzemplarza broni strzeleckiej• prawidłowo składa broń po zakończonej rozbiórce częściowej• bezpiecznie sprawdza działanie wszystkich złożonych elementów• przestrzega regulaminu strzelnicy• wykonuje polecenia prowadzącego strzelanie• przyjmuje postawy do strzelania z broni krótkiej i długiej (stojąc, klęcząc, leżąc)• opisuje indywidualne ochronniki wzroku i / lub słuchu• ładuje i odbezpiecza oraz zabezpiecza broń• zgrywa przyrządy celownicze• płynnie pracuje „na spuście”• przedkłada broń „do przejrzania” i oddaje strzał kontrolny	<ul style="list-style-type: none">• wyjaśnia praktyczne przeznaczenie przeprowadzania częściowej i/ lub całkowitej rozbiórki broni• wylicza podstawowe środki do konserwacji broni• koryguje skuteczność kolejnych strzałów, obserwując zachowanie celu• razi cel przynajmniej trzema trafieniami (3/10)• uzyskuje odpowiednie skupienie przestrzelin na tarczy (zależnie od rodzaju broni i dystansu strzelania)• usuwa przyczyny zacięcia się broni• wtosuje „wskaźnik bezpieczeństwa”• wyjaśnia wpływ rodzaju przyrządów celowniczych i rodzaju amunicji na efekty strzelania
---	--	---	---

Strzelectwo...

Strzelectwo pojawiło się z konieczności przetrwania i choć sama dyscyplina strzelectwa bierze swój początek w XVIII wieku, to samo strzelanie towarzyszyło człowiekowi od zawsze. Broń wykorzystywano do obrony i zdobycia pożywienia. Postęp zmieniał charakter broni. Wraz z rewolucją przemysłową pojawiła się broń palna, która sprawiła, że strzelectwo zaczęło przeradzać się w sport.

Czym tak na prawdę jest strzelectwo?

To ogół aktywności związanych z użyciem broni.

Z definicji, aby można było mówić o strzelectwie, potrzebujemy broni - palnej lub pneumatycznej i obiektu do ćwiczeń np. strzelnicy, czy poligonu.

Charakter strzelania może być różny, dlatego **wyróżniamy strzelectwo sportowe, historyczne, bojowe, myśliwskie oraz rekreacyjne.**

Strzelnice...

- **Wirtualna strzelnica** - pozwala trenować strzelectwo i brać udział w dynamicznych treningach, zakładających strzelanie na wirtualnych placach. Umożliwia także prowadzenie ćwiczeń z wykorzystaniem broni krótkiej oraz karabinów na różnych odległościach, z różnych postaw strzeleckich.
- **Strzelnica laserowa** - W trakcie treningu strzela się z replik broni palnej, emitujących promień lasera. Projektor wyświetla wybrane scenariusze strzeleckie na ekranie - jednocześnie strzelać może kilka osób. Programy treningowe są bardzo elastyczne: tematykę i poziom trudności dobiera się do możliwości użytkownika.
- **Strzelnica tradycyjna z tarczociągami.** Tarczociągi mają regulację, dzięki którym można sprawdzić się podczas strzelania z różnych odległości - 5, 10, 15, 20 i 25 metrów.

Bezpieczne narzędzia strzeleckie

- **Air Soft Gun** (ASG, BB-guns) - repliki broni palnej w skali 1:1 strzelające najczęściej plastikowymi kulkami 6 mm (BB) o wadze 0,11 do 0,43 grama (najczęściej 0,12 do 0,33 g); nieczęsto spotyka się kulki w kalibrze 8 mm. Repliki te wykorzystywane są podczas rozgrywek airsoftowych.

- **Airsoft** – gra zespołowa wykorzystująca pneumatyczne elektryczne, gazowe i sprężynowe repliki broni palnej strzelające plastikowymi kulkami o kalibrze 6 (rzadziej 8) mm, np.: AK, M16, M60, PKM itp.

Nauka strzelania...

Uczniowie pod kierunkiem profesjonalnych instruktorów przechodzą szkolenie, przeznaczone dla osób, które wcześniej nie miały styczności z bronią i strzelaniem. Podczas szkolenia uczeń otrzymuje niezbędną wiedzę i wskazówki, dzięki którym może rozpocząć praktyczną naukę strzelania.

Jakie elementy obejmuje szkolenie strzeleckie:

- Sprzęt do ćwiczeń
- Budowa i działanie broni
- Zasady bezpieczeństwa
- Pierwsza wizyta na strzelnicy
- Prawidłowe celowanie
- Chwył broni
- Postawa strzelecka
- Praca palca na spuście
- Wprowadzanie broni w cel
- Radzenie sobie z odrzutem
- Celność

Podsumowanie...

- Od bieżącego roku szkolnego zmieniła się podstawa programowa edukacji dla bezpieczeństwa (zarówno dla szkoły podstawowej, jak i ponadpodstawowej). Przedmiot ten będzie uwzględniał w znacznie większym niż dotychczas zakresie edukację obronną.
- Rozporządzenia zmieniające podstawę programową kształcenia ogólnego w tym zakresie zostały podpisane przez Ministra Edukacji i Nauki 1 sierpnia 2022 r. i opublikowane w Dzienniku Ustaw RP (Dz.U. poz. 1717 i Dz.U. poz.1705):
- <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2022/pozycja/1717>
- <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2022/pozycja/1705>
- Rozporządzenia weszły w życie 1 września br., przy czym w przypadku wymagania dotyczącego wykonywania przez ucznia szkoły ponadpodstawowej strzelania z wykorzystaniem broni kulowej, pneumatycznej, replik broni strzeleckiej (ASG), strzelnic wirtualnych albo laserowych **przewidziano trwający dwa najbliższe lata szkolne okres przejściowy**.
Wymóg ten będzie zatem obowiązkowy począwszy od roku szkolnego 2024/2025, z tym że w przypadku szkół ponadpodstawowych, które na terenie danego powiatu:
- 1) mają dostęp do broni kulowej, pneumatycznej, replik broni strzeleckiej (ASG), strzelnic wirtualnych albo laserowych – wymóg ten jest realizowany **od roku szkolnego 2022/2023**;
- 2) nie mają dostępu do broni kulowej, pneumatycznej, replik broni strzeleckiej (ASG), strzelnic wirtualnych albo laserowych – wymóg ten jest realizowany w roku szkolnym **2022/2023 i 2023/2024** w miarę istniejących możliwości.

Podsumowanie c.d.

- Nowe treści nauczania przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa obejmują poniższe zagadnienia z obszaru edukacji obronnej:
 - reagowanie w sytuacji zagrożenia działaniami wojennymi (tzw. survival, w tym miejsca schronienia),
 - zasady pierwszej pomocy w sytuacji wystąpienia zagrożenia **z użyciem broni konwencjonalnej**,
- w przypadku szkoły podstawowej wymagania z zakresu: terenoznawstwa, cyberbezpieczeństwa w wymiarze wojskowym, przygotowania do szkolenia strzeleckiego;
- **w przypadku szkół ponadpodstawowych** wymagania z zakresu:
 - 1) reagowania w sytuacji zagrożenia działaniami wojennymi,
 - 2) cyberbezpieczeństwa w wymiarze wojskowym,
 - 3) szkolenia strzeleckiego.

W związku z tym, że nowy dział „Edukacja obronna” dla szkół ponadpodstawowych jest ostatnim z czterech działów przewidzianych w podstawie programowej, to nauczyciel przygotowując rozkład programu nauczania **na rok szkolny 2022/2023** miał możliwość rozplanowania procesu kształcenia tak, aby treści z tego nowego działu były realizowane z uczniami w drugiej połowie roku szkolnego, co w efekcie umożliwia nauczycielom i szkołom przygotowanie się do wdrożenia zmiany w tym zakresie, w tym także w zakresie doposażania się szkoły w pomoce dydaktyczne, o ile będzie istniała taka potrzeba (aktualnie, w Systemie Informacji Oświatowej 206 szkół wykazało 326 strzelnic w swoim posiadaniu i 36 strzelnic, których nie są właścicielami, ale z których korzystają).

Ponadto, podstawa programowa wskazuje na ewentualną współpracę szkół w realizacji edukacji dla bezpieczeństwa, w tym, **w zakresie praktycznych zajęć strzeleckich**, z podmiotami, które dysponują odpowiednimi strzelnicami np. kluby sportowe, jednostki policji, wojska (na zasadzie porozumień).

Edukacja dla bezpieczeństwa od roku szkolnego 2022/2023

Szkoła podstawowa	Szkoły ponadpodstawowe
<p>3. Przygotowanie do szkolenia strzeleckiego.</p> <p>Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) zna zasady bezpiecznego i efektywnego posługiwania się bronią strzelecką; 2) zna podstawowe części składowe broni strzeleckiej; 3) potrafi przyjmować postawy strzeleckie; 4) potrafi prawidłowo zgrywać przyrządy celownicze, regulować oddech w czasie składania się do strzału oraz ściągać język spustowy. 	<p>3. Szkolenie strzeleckie.</p> <p>Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) zna zasady składania i rozkładania broni; 2) potrafi wykonać strzelanie z wykorzystaniem: broni kulowej, pneumatycznej, replik broni strzeleckiej (ASG), strzelnic wirtualnych albo laserowych.
<p>Warunki i sposób realizacji: (...)</p> <p>Na zajęciach związanych z celem „Kształtowanie postaw obronnych” należy zwrócić szczególną uwagę na umiejętne określanie kierunków za pomocą dostępnych narzędzi takich jak kompas, busola czy GPS. Zajęcia te powinny odbywać się w terenie. Podczas używania plansz oraz różnego rodzaju replik broni lub broni ćwiczebnej uczeń powinien poznać postawy strzeleckie, a także sposób umiejętnego i bezpiecznego obchodzenia się z bronią.</p>	<p>Warunki i sposób realizacji (...)</p> <p>Osiągnięcie przez uczniów umiejętności składania i rozkładania broni, jak również prowadzenie zajęć ze strzelectwa powinno być realizowane przy użyciu różnego rodzaju broni. Wymaga to współpracy z jednostkami wojskowymi lub organizacjami proobronnymi.</p> <p>Zajęcia mogą być realizowane przy użyciu środków własnych szkoły, jak również przez wykorzystanie strzelnic, strzelnic wirtualnych i laserowych znajdujących się w posiadaniu jednostek samorządu terytorialnego oraz innych podmiotów.</p>

Źródło:

- <https://isap.sejm.gov.pl>
- <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/edukacja-dla-bezpieczenstwa--rozporzadzenia-podpisane>
- <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2022/pozycja/1717>
- <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2022/pozycja/1705>
- <https://www.gov.pl/web/rcb/materialy-edukacyjne>
- <https://www.gov.pl/web/rcb/obieg-informacji-i-rola-rcb-w-systemie-zarzadzania-kryzysowego>
- <https://www.gov.pl/web/rcb/wideoprzewodnik-po-infrastrukturze-krytycznej>
- <https://www.militaria.pl/air>
- <https://katalogmarzen.pl/pl/artykul/strzelanie-na-strzelnicy-porady-i-wskazowki>

Dziękuję za uwagę.

PRZYKŁADOWA PRACA W BEZPIECZEŃSTWIE

<ul style="list-style-type: none">- SPECJALISTA DS. BEZPIECZEŃSTWA- DYREKTOR DS. BEZPIECZEŃSTWA- SPECJALISTA DS. INFRASTRUKTURY KRYTYCZNEJ- SECURITY MANAGER- RISK MANAGER- AUDYTOR BEZPIECZEŃSTWA- LOSS PREVENTION MANAGER	<ul style="list-style-type: none">- SŁUŻBY MUNDUROWE- SŁUŻBY SPECJALNE- WYSPECJALIZOWANY PRACOWNIK BANKU- PRYWATNY DETEKTYW- MANAGER OCHRONY- DYREKTOR DS. OCHRONY FIZYCZNEJ
---	---

PIERWSZA POMOC 2021

OPANOWANIE CIĘŻKICH KRWAWIEŃ ZAGRAŻAJĄCYCH ŻYCIU

KLUCZOWE DOWODY NAUKOWE

- Redukowanie ciśnienia krwi zmniejsza ryzyko śmierci z powodu utraty krwi.
- Ważnym czynnikiem jest szybkie rozpoczęcie opatrunku i jego prawidłowe wykonanie.
- Ważnym czynnikiem jest szybkie rozpoczęcie opatrunku i jego prawidłowe wykonanie.
- Ważnym czynnikiem jest szybkie rozpoczęcie opatrunku i jego prawidłowe wykonanie.

GŁÓWNE ZALECENIA

Ważnym czynnikiem jest szybkie rozpoczęcie opatrunku i jego prawidłowe wykonanie.

shutterstock.com · 1060197074